

Gospodarska novica.

(Namest slamnatih streh strehe iz rušinj) priporoča nek Anglež John Bosvel, ki je dva skednja tako pokriti dal in se prepričal, da take rušnjate strehe niso drage; bolj terdne kot slamnate so zoper dež, veter in zmerz-lino, pa tudi bolj ognja varne, ker se odzunaj ne morejo vžgati. Narejajo se pa takole: Podstrešje se naredi enmalo močnejše kakor za slamnato streho, in se pokrije z rušnjami (Rasen); čez rušnjo se nameče z lopato za 2 pavca debelo mavte (moltra), kateri je pomešan z drobnim peskom in z drobno rezanco. Da je taka streha terdna, je treba, da se naredi manj sterma kakor so slamnate. Ako se primeri, da po veliki suši se napravijo razpokline po rušnjati strehi, naj se z redko mavto skerbno zadelajo. Naj boljši čas take strehe narejati, je poleti, kadar je gorko, da se mavta kmali posuši. Bosvel terdi, da rušnjata streha komaj deseti del toliko velja (košča) kakor iz škern (ploš) narejena in da se tudi bolji kup naredi kot slamnata.

Jezikoslovne čertice.

Spisal Davorin Terstenjak.

Mike in Rochel.

Helmold ¹⁾ piše: „Slavi flaminem suum non minus, quam regem venerantur. Slavorum in Stargrad Deus est Prove, nomen Flaminis Mike, princeps terrae vocabatur Rochel“. Učeni jezikoslovci so si glavo belili: kaj nek pomeni Mike in Rochel.

Po dolgem trudu sem našel ključ do razlage teh besed. V vedskem narečju (dialectu vedica) pomeni makha, Opfer, žertva, in makhavan, Opferer, darovatelj, žertvovatelj ²⁾. Sorodna je s tema besedama armenska: mok, Zauberer. Iz makha izpeljujem Mike = darovatelj, Opferpriester. Na Štorskem imamo več homcov, od katerih ljud slovenski pripoveduje, da so na njih bili „hajdovski oltarji“. Te homce imenujejo mikeže. Tudi rodbine Mikež, Mikek sem našel v staroterški fari in blizo Mikekov rodbine Perunik in Mitani. Kakor je znano, je Perkun — Perun bil bog groma pri starih Slovencih, Mita — Mital ³⁾ pa eden černih bogov.

Kaj pa pomeni Rochel? To besedo izpeljujem iz sanskritske radža = rex, perzijanski rok, s katero je slovenska rokelj, roheli v nar bližnji sorodnosti. Kakor rodbine Mikež, Mikek še živijo, tako tudi rodbine Rokel in Rohel.

Pri primerjanju teh besed pa sem opazil, kar še, kolikor mi je znano, ni noben jezikoslovec povedal, da sanskritski glasnik dž ali ž v slovanščini večkrat odgovarja glasniku k. Tako je iz Pardžanja, Paržanja celó pravilno postalo Perkun. Našel sem tudi v sanskritu izraz džoša, žoša v pomenu baba. Na Štorskem posebno po Pohorju mož svojo babo rad imenuje, ako je razjezen, „čoš“. Ta beseda je celó znana v marborski nemščini. Pogosto sem čul: „Eine schieche Čoš en wird er heurathen“.

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu. (Dalje.)

V torek, 16. maja, so skušali nekteri sovražniki zlesti na goro Goligoš, ktera se ravno nad omenjenim spominkom

vzdiguje, da bi vidili natanko od zdej kladare. Pa to so mogli le malokteri, ker ste baterii nepreghoma sipale ogenj in smert krog in krog. V tem pa je tudi sovražnik s prvim topnim strelom zjutraj pričel nov naskok, grozovitnejši od ponočnih. Strašno se je razlegal med hribi vrisk naskakajočih; gromovito se je odmeval od pečin pok in strel topov, — pa vse zastonj: branili so kladare možje, katerih hrabrost je bila močnejša ko leséne obrambe, ktere so jih obdajale. — Zdaj pošlje sovražnik ugovornika (parlamentarja), ki poveljnika nagovarja, naj se s posadko podá. Al Hencel ga s hladnokervinim odgovorom odpravi rekši: „Povelje mi je braniti, pa ne dogovarjati se“. — Ko francozki vojskovodja to sliši, vés razserden pošlje eno četo po navadni cesti, da naj udari na terdnjavo. Al strašna toča krogel iz topov in pušk, s katerimi jih je posadka sprejela, je uničila novi poskus. Bolj nevarna, kakor naskok od spred, je bila pa posadki obilna truma strelcev, ki so se po drugi poti od zad bili priplazili na Goligoš in približavali se nar manj obvarovani strani kladar, pa vendar je nadognjenik Ravh tudi te s topom srečno zapodil nazaj.

Popoldan je došlo posadki vnovič sporočilo, naj se podá, z opombo, da nespametno je braniti se mervici ljudi proti celi vojski, ktera bo gotovo vse posekala, ako kladare z naskokom vzame. Hencel zopet merzlo odgovori: „Branil se bom“. Posada, ko sliši žuganje sovražnika in pa odgovor zapovednika, pozdravlja radostna njegove besede. „Kaj“ — so rekli junaki — „misli li sovražnik nas oplasiti s pretenjem, kakor male otroke? — Naj se ne hrusta, ampak pride naj in udari na nas; bo že zvedil, al se bojimo smerti“. S tem je rastla jeza sovražnika pa ž njo tudi hrabrost braniteljev.

Mnogo se je terdilo, da namestni kralj Evgen je bil sklenil ne več naskokovati kladar, ampak memo njih spraviti konjike in topovje naprej in tako naše iz obramb pri Terbižu pregnati in jih na begu nadlegovati. Resnico tega je tudi to poterjevalo, ker so ponoči od 16. do 17. maja res Francozi pričeli izdelovati pot topništva in konjikom skoz sedlo, ki se zdej za Verhčelom nahaja. Da bi motili naše, kateri bi bili sovražnika pri tem delu lahko nadlegovali, sklenejo nov napad. Kmalu se prikaže sovražna četa pred kladarama, al urno jo zapodijo naši nazaj v Naborjet. Proti polnoči poskusijo napad vnovič; urno je stopal sovražnik naprej in udaril na sprednje nasipe, pa pazljiva posada ga zopet sprejme s hudim ognjem. Temna noč je zakrivala žalostno okolico, našim je manjkalo ognjenih svetilnic, toraj zastran tmine niso mogli razločiti, kje ravno in koliko sovražnikov se jim približuje. Bali so se po pravici, da v temi bi Francozi v kladare ne prederli. V ti zadregi steče topničar Jernej Burgstaler iz okopov in zapali mahoma unkraj ceste ob potoku stoječe fužinsko poslopje. Ko bi trenil, švigne plamen kviško in razsvetli s kervavimi žarki okolico. Naši so zdaj dobro merili, njih topovi so sipali smert na vse strani; verste Francozev so bile pretergane in srečno so bili odgnani to noč že v drugo v kozji rog.

Pa — mili Bog! — po eni strani v korist, je bila po drugi svitloba goreče fužine našim v pogubo. Prepričali so se pri veliki svitlobi sovražniki lahko malega števila posadke, ktera je le poglavitne in najnevarniše kraje, in še te le slabo zastavljene in obvarovane imela. Francozki generali, razserdeni zastran upora, na kterege so zadeli pri teh neznatnih kladarah, so lahko zdaj spoznali, da le naskoka od več strani je treba, in zmaga njih je gotova; padlo bo res še mnogo ljudi, pa kaj, saj so jih dovelj imeli, „Pasje duše, kaj hočete večno živeti!“ je ob drugi priložnosti rekel dobro znan francozki zapovednik vojakom, ki so se obotavljali hudi toči sovražnih krogel nasproti iti; take misli so menda tudi te generale navdajale. Koj ponoči so poslali oddelek pešcev čez sedlo Verhčelja proti Ukvam, da bi kladare od zdej napadli, v tem, ko bi troje družih oddelkov od Naborjeta nad nje planilo. —

V rano jutro 17. maja, v sredo, se prične predigra

¹⁾ Helmold lib, I. cap. 6.

²⁾ Glej Nigh. pod „jadžnâmani“.

³⁾ Na Kranjskem blizo Radeč je globoko jezero z imenom Mitalo. Valvazor (die Ehre des Herzogthums Krain stran 611) piše od njega: „... unter diesen setzen wir voran, den kleinen See Mitalo, der unter einem Felsen in Unterkrain nicht weit von Ratschach liegt. Denselben bringt schier nichts anders unter die Seltenheiten, als dieses, dass vom Kuemberg ein Loch zu ihm herab geht, welcher Gestalt einmal ein Paar Ochsen dadurch hinabgefallen“ itd. Ljud rad globoke jame, brezne in močvirje imenuje po hudih duhovih; tako tudi ime Mitalo opominja na Mita, enega černih bogov slovanskih. Pis.